

2021_ANUL GOGA - ANUL TINERILOR OȚELIȚI (XVIII):

Dascălu! - adăpat cu științele cele cuviincioase pentru un dascălu normal ...?

- copil mititel și plăpând, dar foarte cuminte!

șagunism - tribunism

Moșneag senin, cu tâmpla ta curată
O cer, pe veci, nădejdi mele pază,
Din soarele copilăriei mele
În ochiul tău mai licărește-o rază

prea cuminte pentru vârsta lui ...

Dascălu Din focul mare-al dragostii de lege,
Ce prin potopul veacurilor negre
Ne-a luminat cărările pribege.

Tavi

director
învățător

Moise Frățilă

Scoala populară-română greco-orientală

pe urmele lui Octavian Goga, în Rășinari!

2021 Anul Goga - anul tinerilor oțeliți

Din lucrarea monografică a școlii (autor înv. Stan A. Ionescu, 1936) aflăm că mitropolitul Andrei Șaguna - „supremul director al școlii”, numea învățătorii din această școală: «Cei mai buni elevi ai Seminarului, teologi și pedagogi, au funcționat la școala din Rășinari, fiind aceasta multora un titlu de preferință la posturi mai înalte. Celor cu pregătire mai puțină, cari au stat sub „povățuirea” lui Șaguna, primesc și un fel de certificat de capacitate, prin care îi recomandă ca dascăli. Astfel aici avem „atestatul” lui Ioan Muntoiu, pe care-l transcriu aci. „**ATESTAT. Arătătorul acestuia. Ioan Muntoiu, născut dela Rășinari, este adăpat cu științele cele cuviincioase pentru un dascălu normal de legea noastră răsăriteană, căci dînsul a învățat sub propria mea povățuire, Metodica învățătoarească, Retorica bisericească, cîntările și rîndul bisericii și are năravuri bune. Despre care cu acel adaus l-am înzestrat cu hîrtia aceasta, ca. D. director al școalelor noastre Păr. Prot. M. Fulea și D. director local din Rășinari, I. Brote, să-l așeze pe el dascălu la Rășinari. Sibiu, în 3 septembrie 1850. A. ȘAGUNA, episcop. M. FULEA, național director, I. BROTE, local director**». În rîndul învățătorilor îi găsim pe Sava Popovici-Barcianu, Visarion Roman (din Săuca-Târnava Mică, între 1855/6 - 1856/7), Ioan Bratu (Rășinari), Ioan Droc, Daniil P. Barcian, Coman Hămbășan, Aleman Galea și o serie mare de învățători din sudul Transilvaniei.

În Școala „Octavian Goga” din Rășinari se păstrează documente în original, o parte din acestea putând fi observate, fiind expuse în vitrine. Pentru o corectă informare, directorul prof. dr. Daniela Maria Secu a sprijinit apariția acestui articol, punând la dispoziție situația școlară a micului Tavi, așa cum rezulta din cele două cataloage, denumite „*Protocol de clasificățiune 1884-1885 până în 1887-1888*”, respectiv „*Protocol de clasificățiune 1887-1888 până în 1890*”. Directorul școlii, între anii 1879/80-1904/5, a fost **Coman Hămbășan** (rășinărean, învățător din 1870/71), elevul Octavian Goga urmând studiile primare între 1886-1890. Trebuie specificat că anul școlar avea două semestre, notele fiind de la 1 la 5, cea mai mare fiind nota 1. În **primul an**, Octavian Goga l-a avut învățător pe **Dumitru Tătar** (născut în Vulcan, învățător în Rășinari în perioada 1884/5 -1886/7, fost preot în Sudriaș-Jupani); Octavian a terminat cu aprecierea generală: foarte bine. Deși lipsește catalogul pe sem. I al **clasei a II-a**, din sem. II aflăm că învățător era **Aureliu Tămaș** (înv. între 1887-1888), singura materie la care a luat un 2, fiind gimnastica, la restul luând nota 1. În **clasa a III-a**, l-a avut învățător pe **Nicolae Șoldea** (n. Boița, înv. în Rășinari între 1888-1889, fost învățător în Boița), în ambele semestre media generală fiind foarte bine; o mențiune: în sem. II și-a redresat situația din semestrul I, când a avut la desen și caligrafie doar nota 2. În **clasa a IV-a** (care figurează în catalog a V-a, chiar dacă apare după a III-a) l-a avut învățător pe **Moise Frățilă**; în sem. I a avut toate notele de 1 (excepție fiind gramatica unde are 2), iar în sem. II excepția a fost la „computul cu cifre” (unde a obținut 2), media generală fiind foarte bine. Este interesantă și o trecere în revistă a materiilor studiate în acești patru ani, în Rășinari: „Purtarea morală, Diligența, Atențiunea, Rugăciuni, Istoria biblică, Catehism, Cetire, Gramatică, Scriere dictată, Limba maghiară, Computul mental, Computul cu cifre, Geografie, Istorie, Drepturile și datorințele civile, Istoria naturală, Fizica, Economia, Cântul, Desemnul, Caligrafia, Industria de casă, Grădinăritul, Limba germană, Gimnastica”.

Din monografia școlii aflăm despre ultimul învățător al elevului Octavian Goga: «16. **Moise Frățilă s'a născut în Bungard**. A fost învățător la școala noastră între anii 1884/85 – 1919/20. Ca director a funcționat între anii 1905/6 – 1919/20. A redactat 11 anuare, începând cu anul școlar 1905/6. În primul anuar, a scris și istoricul școlii noastre, călăuzit de documente și de însemnările din *Amicul Școlii*, redactat de Visarion Roman. Om energic, ambițios și hotărât. A fost condamnat la 12 ani temniță grea pentru atitudinea lui românească din timpul războiului. În timpul cât a fost închis și judecat de unguri, a fost suplinat în oficiul de director de Păr. Maniu Lungu, prim paroh, în Rășinari». Din vechile anuare ale școlii populare - apărute prin grija acestui director, ce poate fi considerat un adevărat intelectual patriot - aflăm o serie de date școlare: despre școala de toate zilele (personalul didactic, acte și hotărâri, susținerea școlii în caracterul ei confesional), cronica anului școlar; Școala de repetițiune economică, Mijloacele de învățământ; Împărțirea de ajutoare din fundațiunea Aleman C. Mitrea; Darea de seamă și mulțămintă publică; Pomul Crăciunului (împărțirea darurilor „Pomului de Crăciun”), Consemnarea elevilor împărțșiți cu daruri; Clasificățiunea elevilor pe anul școlar; Date statistice, Ordinea examenelor, etc. Scriitorul Ion Dodu Bălan, monograful poetului, scria despre Moise Frățilă (1861-1920), în lucrarea „Octavian Goga” (ediția 2011): «intelectualul inimos și patriot care a slujit școala din Rășinari vreme de 37 de ani. Pentru atitudinea sa demnă a fost închis doi ani în temnițele Clujului și a suferit o condamnare la moarte, de care a scăpat „ca prin minune”. Imaginea unui asemenea dascăl va fi intrat și ea în idealurile de luptător ale lui Goga și va fi fost, poate prototipul poeziei „**Dascălul**”». Reproducem selectiv versuri din frumoasa poezie, apărută și în „**Tribuna**” nr. 159 (9 Septemvrie /27 August 1905): «**Moșneag senin, cu tâmpla ta curată,**/ O cer, pe veci, nădejdiile mele

pază,/ Din soarele copilăriei mele/ În ochiul tău mai licărește-o rază. (...) Azi ca un sfânt dintr'o icoană veche, Blând îmi răsai cu fața ta blajină,/ Cu zâmbet bun, cu ochi cuminți și limpezi/ Strălucitori de lacrimi și lumină./ (...) - A fost de mult. - O rază, care luptă/ Zădarnic cu câmpiile de ghiață,-/ Vezi, astăzi valul altei vieți ce poartă/ Și'nțelepciunea altei lumi mă'nvață./ Dar sufletul și azi își are cuibul/ Acolo sus în satul de sub munte,/ Unde și azi zîmbește împăcată,/ Curata cinstea-a pletelor cărunte./ Bucoavna ta, sub pravul de pe grindă/ Își hodinește 'nvățătura moartă,/ Dar glasul tău și azi, la zi de praznic/ Toată povara greului o poartă./ (...) **Căci simt plutind prin fumul de tămâe/ Sfințenia cântărei prea curate./** Ce-a rumenit o lume cu senina/ Cucernicie-a vremilor uitate./ Și'n ochii tăi văd strălucind scânteia/ Din focul mare-al dragostii de lege,/ Ce prin potopul veacurilor negre/ Ne-a luminat cărările pribege./ **Octavian Goga**». Rășinării rețin - din povestirile moșilor - evenimentele anului 1916, când în zona Sibiului au intrat trupele române (conduse de col. Moșoiu), austro-ungarii retrăgându-se spre Orlat. În seara zilei de 22 august/ 4 septembrie, în Rășinari a fost o mare sărbătoare, toți locuitorii fiind adunați în centrul satului; lăutarii au cântat „**Deșteaptă-te române!**”, iar înv. Aurelia Goga a oferit o masă colonelului și ofițerilor. Ulterior, după „bătălia Sibiului”, represiunea a fost dură, fiind arestați primarul Iacob Ciuceanu (acuzat de trădare) și alți 30 de rășinari, în frunte cu înv. Moise Frățilă și preoții Emilian Cioran, Maniu Lungu, Emil Dancăș, inclusiv înv. Aurelia Goga.

În cartea „**Octavian Goga. O viață, un destin**” (vol.I, 2004), autorul Gheorghe I. Bodea prezintă câteva amănunte inedite din primii ani ai poetului: «De copilăria lui - își amintea prietenul bun Gh. Tulbure (n.r. tribunist care a înființat „**Tribuna poporului**” în Oradea, în 1919) - nu avea obiceiul să vorbească ... (...) Câteva frânturi am putut să prind însă de la mama lui (...) Când am stat de vorbă cu ea pentru ultima oară, avea aproape 80 de ani. Am găsit-o într-o stare de depresiune morală, de acelea care alungă gândurile omului departe, pe cărări uitate de mult ... - **Tavi era un copil mititel și plâpând, dar foarte cuminte, ba chiar prea cuminte pentru vârsta lui**».

(va urma)

Marius HALMAGHI

Sursa online:

<https://www.tribuna.ro/stiri/cultura/2021-anul-goga-anul-tinerilor-oteliti-xviii-dascalul-adapat-cu-stiintele-cele-cuviincioase-pentru-un-dascal-normal--copil-mititel-si-plapand-dar-foarte-cuminte-158055.html>

În: **Tribuna**, 04 mai 2021

2021 - ANUL GOGA, ANUL TINERILOR OȚELIȚI (XVIII): Dascădul!

- adăpat cu științele cele cuviincioase pentru un dascăl normal ...?

-copil mititel și plăpând, dar foarte cuminte!

șagunism - tribunism

Moșneag senin, cu tâmpla ta curată
O cer, pe veci, nădejdi mele pază,
Din soarele copilăriei mele
În ochiul tău mai licărește-o rază

prea cuminte pentru vârsta lui ...

Dascădul *Din focul mare-al dragostii de lege,*
Ce prin potopul veacurilor negre
Ne-a luminat cărările pribege.

Tavi

Moise Frățilă

Scoala poporală-română greco-orientală

pe urmele lui Octavian Goga, în Rășinari!

2021 Anul Goga - anul tinerilor oțeliți

Din lucrarea monografică a școlii (autor înv. Stan A.Ionescu, 1936) aflăm că mitropolitul Andrei Șaguna - „supremul director al școlii -, numea învățătorii din această școală: «Cei mai buni elevi ai Seminarului, teologi și pedagogi, au funcționat la școala din Rășinari, fiind aceasta multora un titlu de preferință la posturi mai înalte. Celor cu pregătire mai puțină, cari au stat sub „povățuirea” lui Șaguna, primesc și un fel de certificat de capacitate, prin care îi recomandă ca dascăli. Astfel aici avem „atestatul” lui Ioan Muntoiu, pe care-l transcriu aci. „**ATESTAT. Arătătorul acestuia. Ioan Muntoiu, născut dela Rășinari, este adăpat cu științele cele cuviincioase pentru un dascăl normal de legea noastră răsăriteană, căci dînsul a învățat sub propria mea povățuire, Metodica învățătoarească, Retorica bisericească, cîntările și rîndul bisericii și are năravuri bune.Despre care cu acel adaus l-am înzestrat cu hârtia aceasta, ca. D.director al școalelor noastre Păr. Prot.M. Fulea și D. director local din Rășinari, I. Brote, să-l așeze pe el dascăl la Rășinari. Sibiu, în 3 septembrie 1850. A. ȘAGUNA, episcop. M. FULEA, național director, I. BROTE, local director».** În rîndul învățătorilor îi găsim pe Sava Popovici-Barcianu, Visarion Roman (din Săuca-Târnava Mică, între 1855/6 - 1856/7), Ioan Bratu (Rășinari), Ioan Droc, Daniil P. Barcian, Coman Hămbășan, Aleman Galea și o serie mare de învățători din sudul Transilvaniei.

În Școala „Octavian Goga” din Rășinari se păstrează documente în original, o parte din acestea putând fi observate, fiind expuse în vitrine. Pentru o corectă informare, directorul prof. dr. Daniela Maria Secu a sprijinit apariția acestui articol, punând la dispoziție situația școlară a micului Tavi, așa cum rezulta din cele două cataloage, denumite „*Protocol de clasificățiune 1884-1885 până în 1887-1888*”, respectiv „*Protocol de clasificățiune 1887-1888 până în 1890*”. Directorul școlii, între anii 1879/80-1904/5, a fost **Coman Hămbășan** (rășinărean, învățător din 1870/71), elevul Octavian Goga urmând studiile primare între 1886-1890. Trebuie specificat că anul școlar avea două semestre, notele fiind de la 1 la 5, cea mai mare fiind nota 1. În **primul an**, Octavian Goga l-a avut învățător pe **Dumitru Tătar** (născut în Vulcan, învățător în Rășinari în perioada 1884/5 -1886/7, fost preot în Sudriaș-Jupani); Octavian a terminat cu aprecierea generală: foarte bine. Deși lipsește catalogul pe sem. I al **clasei a II-a**, din sem. II aflăm că învățător era **Aureliu Tămaș** (înv. între 1887-1888), singura materie la care a luat un 2, fiind gimnastica, la restul luând nota 1. În **clasa a III-a**, l-a avut învățător pe **Nicolae Șoldea** (n. Boița, înv. în Rășinari între 1888-1889, fost învățător în Boița), în ambele semestre media generală fiind foarte bine; o mențiune: în sem. II și-a redresat situația din semestrul I, când a avut la desen și caligrafie doar nota 2. În **clasa a IV-a** (care figurează în catalog a V-a, chiar dacă apare după a III-a) l-a avut învățător pe **Moise Frățilă**; în sem. I a avut toate notele de 1 (excepție fiind gramatica unde are 2), iar în sem. II excepția a fost la „computul cu cifre” (unde a obținut 2), media generală fiind foarte bine. Este interesantă și o trecere în revistă a materiilor studiate în acești patru ani, în Rășinari: „Purtarea morală, Diligența, Atențiunea, Rugăciuni, Istoria biblică, Catehism, Cetire, Gramatică, Scriere dictată, Limba maghiară, Computul mental, Computul cu cifre, Geografie, Istorie, Drepturile și datorințele civile, Istoria naturală, Fizica, Economia, Cântul, Desemnul, Caligrafia, Industria de casă, Grădinăritul, Limba germană, Gimnastica”.

Din monografia școlii aflăm despre ultimul învățător al elevului Octavian Goga: «16. **Moise Frățilă s'a născut în Bungard**. A fost învățător la școala noastră între anii 1884/85 – 1919/20. Ca director a funcționat între anii 1905/6 – 1919/20. A redactat 11 anuare, începând cu anul școlar 1905/6. În primul anuar, a scris și istoricul școalei noastre, călăuzit de documente și de însemnările din *Amicul Școalei*, redactat de Visarion Roman. Om energic, ambițios și hotărât. A fost condamnat la 12 ani temniță grea pentru atitudinea lui românească din timpul războiului. În timpul cât a fost închis și judecat de unguri, a fost suplinit în oficiul de director de Păr. Maniu Lungu, prim paroh, în Rășinari». Din vechile anuare ale școlii populare - apărute prin grija acestui director, ce poate fi considerat un adevărat intelectual patriot - aflăm o serie de date școlare: despre școala de toate zilele (personalul didactic, acte și hotărâri, susținerea școalei în caracterul ei confesional), cronica anului școlar; Școala de repetițiune economică, Mijloacele de învățământ; Împărțirea de ajutoare din fundațiunea Aleman C. Mitrea; Darea de seamă și mulțămită publică; Pomul Crăciunului (împărțirea darurilor „Pomului de Crăciun”), Consemnarea elevilor împărțșiți cu daruri; Clasificățiunea elevilor pe anul școlar; Date statistice, Ordinea examenelor, etc. Scriitorul Ion Dodu Bălan, monograful poetului, scria despre Moise Frățilă (1861-1920), în lucrarea „Octavian Goga” (ediția 2011): «intelectualul inimos și patriot care a slujit școala din Rășinari vreme de 37 de ani. Pentru atitudinea sa demnă a fost închis doi ani în temnițele Clujului și a suferit o condamnare la moarte, de care a scăpat „ca prin minune”. Imaginea unui asemenea dascăl va fi intrat și ea în idealurile de luptător ale lui Goga și va fi fost, poate prototipul poeziei „**Dascălul**”». Reproducem selectiv versuri din frumoasa poezie, apărută și în „**Tribuna**” nr. 159 (9

Septembrie /27 August 1905): «**Moșneag senin, cu tâmpla ta curată,**/ O cer, pe veci, nădejdi mele pază,/ Din soarele copilăriei mele/ În ochiul tău mai licărește-o rază. (...) Azi ca un sfânt dintr'o icoană veche, Blând îmi răsai cu fața ta blajină,/ Cu zâmbet bun, cu ochi cuminți și limpezi/ Strălucitori de lacrimi și lumină./ (...) - A fost de mult. - O rază, care luptă/ Zădarnic cu câmpiile de ghiață,-/ Vezi, astăzi valul altei vieți ce poartă/ Și'nțelepciunea altei lumi mă'nvață./ Dar sufletul și azi își are cuibul/ Acolo sus în satul de sub munte,/ Unde și azi zîmbește împăcată,/ Curata cinstea-a pletelor cărunte./ Bucoavna ta, sub pravul de pe grindă/ Își hodinește 'nvățătura moartă,/ Dar glasul tău și azi, la zi de praznic/ Toată povara greului o poartă./ (...) **Căci simt plutind prin fumul de tămâe/ Sfințenia cântărei prea curate,**/ Ce-a rumenit o lume cu senina/ Cucernicie-a vremilor uitate./ Și'n ochii tăi văd strălucind scânteia/ Din focul mare-al dragostii de lege,/ Ce prin potopul veacurilor negre/ Ne-a luminat cărările pribege./ **Octavian Goga**». Rășinării rețin - din povestirile moșilor - evenimentele anului 1916, când în zona Sibiului au intrat trupele române (conduse de col. Moșoiu), austro-ungarii retrăgându-se spre Orlat. În seara zilei de 22 august/ 4 septembrie, în Rășinari a fost o mare sărbătoare, toți locuitorii fiind adunați în centrul satului; lăutarii au cântat „**Deșteaptă-te române!**”, iar înv. Aurelia Goga a oferit o masă colonelului și ofițerilor. Ulterior, după „bătălia Sibiului”, represiunea a fost dură, fiind arestați primarul Iacob Ciuceanu (acuzat de trădare) și alți 30 de rășinari, în frunte cu înv. Moise Frățilă și preoții Emilian Cioran, Maniu Lungu, Emil Dancăș, inclusiv înv. Aurelia Goga.

În cartea „**Octavian Goga. O viață, un destin**” (vol.I, 2004), autorul Gheorghe I. Bodea prezintă câteva amănunte inedite din primii ani ai poetului: «De copilăria lui - își amintea prietenul bun Gh. Tulbure (n.r. tribunist care a înființat „**Tribuna poporului**” în Oradea, în 1919) - nu avea obiceiul să vorbească ... (...) Câteva frânturi am putut să prind însă de la mama lui (...) Când am stat de vorbă cu ea pentru ultima oară, avea aproape 80 de ani. Am găsit-o într-o stare de depresiune morală, de acelea care alungă gândurile omului departe, pe cărări uitate de mult ... - **Tavi era un copil mititel și plăpând, dar foarte cuminte, ba chiar prea cuminte pentru vârsta lui**».

(va urma)

Marius HALMAGHI

Sursa online:

<https://www.tribuna.ro/stiri/cultura/2021-anul-goga-anul-tinerilor-oteliti-xviii-dascalul-adapat-cu-stiintele-cele-cuviincioase-pentru-un-dascal-normal-copil-mititel-si-plapand-dar-foarte-cuminte-158056.html>

În: **Tribuna**, 04 mai 2021